

KAYSERİ KALESİ

Halit Erkiletliođlu

Türkçede kila, kalav, kale olarak kullanılan bu savunma yapıları, Azericede “gala”, Başkurtçada “nığıtma”, Kazakçada “korđan”, Kırgızcada “çep” kelimeleriyle ifade edilmektedir¹. Arapçadan dilimize girmiş olan “kale” den başka “sur” kelimesi de “şehrin etrafını çeviren yüksek duvar” anlamına gelmektedir. Sur, kal’a ve hisar kelimeleri bazen aynı anlamda bazen de farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Arapçada “kal’a” olarak yazılan kelime aynı zamanda hisar anlamı da taşımaktadır. Çünkü hisar kelimesi de “hasr” kökünden gelip “kuşatma, etrafını sarma” anlamlarını taşımaktadır. Ancak biz Hisarı içinde hükümdara, kale kumandanına ve askerlere ait barınma yerleri de olan daha büyük tesisler için kullanmayı tercih ediyoruz (Anadolu Hisarı, Rumeli Hisarı gibi).

Yani sur, bütün şehri kuşatan duvar, kale ise küçük bir stratejik alanı çeviren daha muhkem ve korumalı bir yapıdır.

Kendilerini **Nesalı** yani **Kanişli**, dillerini de **Nesaca / Kanişçe** olarak ifade eden Hititlerin en büyük merkezleri bugün Kültepe adıyla tanıdığımız höyükte bulunan **Kaniş** olup, Kayseri ovasının ve Anadolu’daki ticaret sisteminin baş şehridir. Bu statüsünü M.Ö. 1950 li yıllardan Helenistik döneme kadar korumuştur.

Hitit Devletinin zayıflamasıyla Kaniş de önemini kaybetmiştir.

Kaniş’ten sonra, bölgenin merkezi olarak, dönemin kutsal dağı Argaeus’un (Erciyes) kuzey eteğindeki Mazaka ön plâna çıkmaya başlamıştır. M.Ö. XII-IX yüzyıllar arasında, şu andaki şehir merkezinin birkaç kilometre güneyinde ve ovadan yüz metre yükseklikteki “Eskişehir” mevkiinde şu andaki Battalgazi Camisi’nden itibaren Tontar’a kadar olan alanda iskân görmeye başladığı tahmin edilen Mazaka², bir müddet sonra Tabal devletinin önemli bir şehri olmuş ve daha sonra da bu devletin başşehri olmuştu³. Tabal’ın yıkılması ile önce Asur’a sonra da Frig’lere geçen Mazaka, Frigler’den sonra M.Ö. 676 tarihinde Kimmerler’in kurduğu bozkır devletinin sınırları içinde kalmıştır⁴. Kimmerler M.Ö. 650 senesinde Asur ve Lidyalılar tarafından Anadolu’dan atılınca, Mazaka, Asur egemenliğine girmiş ve Kızılırmak, Lidya ile Med devleti arasında sınır olmuştur. Uzun süren Med hâkimiyeti sırasında Pessinoute, Gordion. Ankeva, Pteria ve Tavium, Komana-Pontika ve Stalata’dan geçen “Kral Yolu” nun en işlek devri açılır. Mazaka bu çağda, ekonomik önemini devam ettirir. Bu bölgedeki Med hâkimiyeti M.Ö. 590 yılına kadar devam eder. Medler’den sonra Pers kralı Kyros’un Lydia kralı Kroisos’u yenmesi ile (M.Ö. 546) bütün Anadolu ile birlikte Mazaka da Pers hâkimiyetine girer. Bölgeye İran’dan çok insan gelir ve kendi ülkelerine benzettikleri bu topraklara devamlı olarak yerleşirler. Dinleri ateşgede olan Persler’in Argaeus çevresini kendi dinî eğilimlerine uygun bulmaları da yerleşim için ikinci bir faktör olmuştur.

¹ Ercilasun, Ahmet Bican, **Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü**, I, Ankara, 1991, s. 428.

² Baydur a.g.e. s. 78

³ Baydur, a.g.e. s. 72 (Tabal Kralı Washa-Sarma ve vassallarına ait Topa’da Suvasa, Kayseri Sultanhanı ve Kululu’da bulunan Hitit hiyerolif yazıları, yaklaşık olarak Tabal Krallığı’nın yayılış alanlarını gösterir.)

⁴Tarhan M. Taner, **Eski Çağda Kimmerler Problemi**, VIII-Türk Tarihi Kongresi, Ank.1979 s. 366

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

Kappadokia'nın en büyük şehri olan Mazaka'nın yanında günümüzdeki Karacaoğlu mahallesinden Taşlıburun'a kadar olan bölgede ikinci bir Hellen şehri kurulmuş, bu iki şehir birleşmiş ve Kappadokia Kralı V. Ariarathes döneminde **Eusebeia** adını almıştır.

Mazaka ya da Eusebeias, bu günkü şehrin takriben iki kilometre güneyinde, Erciyes'in alçak tepelerinde kurulmuş olduğu kabul edilmektedir. Bu yerin günümüzdeki adı halen "**Eskişehir**" olarak geçmektedir. Sozomenos, Aziz Gregorios ve Ramsay'a göre, şehir burada iken, Saint Basile (Aziz Basileios), IV. Yüzyıldan itibaren manastırını ve kilisesini Kappadokia'nın bu ilk başşehrinin kuzeyine (Battalaltı'ndan itibaren Ovaya) inşa ettirmişti. Ardından bu manastır ve beraberindeki yapılar, Bizans şehrinin çekirdeği haline geldi. Böylece şehir 4. Asırdan itibaren bu manastırın etrafında gelişerek düzlüğe inmiştir. Daha sonra da İslâm şehri, bu Bizans şehrinin yerini almıştır⁵.

Uzun süre Roma İmparatorluğu hâkimiyetinde kalan Kayseri, 647'de Halife Muaviye zamanında Müslüman Arapların eline geçmiş, ancak bir süre sonra şehir, tekrar Bizans İmparatorluğu'nun hâkimiyetine girmiştir. Daha sonra Anadolu'ya yönelik Arap seferleri sırasında ilk olarak Muaviye b. Hişam, Meymün b. Mihran ve Mesleme b. Abdülmelik komutasındaki ordular Rum sınırını aştılar. Bir sonraki yıl Mesleme b. Abdülmelik Kayseri'yi ele geçirirken, İbrahim b. Hişam Anadolu'da önemli birkaç Rum kalesini fethetti. Bunlardan başka Müslüman ordular Konya, Kemah, Kayseri, Malatya Niksar, Çankırı ve Ankara şehirlerine kadar ulaşan seferlere imza attılar. Halife ele geçirdiği bazı Anadolu şehirlerine sınırlı sayıda Arap kabilelerini yerleştirmek suretiyle bölgede İslamlaşma faaliyetini gerçekleştirmeye çalıştı⁶. Ancak Milâdî 725-726 yıllarındaki bu akınlar sırasında şehir iki defa 10 gün sürecek şekilde kuşatılmış fakat Araplar surları geçememişler ve şehir büyüklerinin haracı ile kuşatmadan vazgeçmişlerdir. Görünen o ki kuvvetli surlar, dış tesirlere karşı hâlâ sıkı bir direnç gösteriyor ve şehir halkını koruyabiliyordu⁷. Bu durum, Selçukluların Anadolu'ya girmesine kadar devam etmiştir.

Kayseri'deki Türk hâkimiyeti, 1067'de Emir Afşin Bey'in şehri fethetmesiyle başlar. Ancak sürekli olamayan bu fetihten sonra Kayseri, Dânişmendliler döneminde tam bir Türk ve İslâm şehri olur. Daha sonra Anadolu Selçukluları, Eretnalılar, Kadı Burhaneddin Ahmed, Dulkadıroğlu ve Karamanoğulları Beyliği'nin hâkimiyetinde kalan şehir, 1398'de Yıldırım Bayezid zamanında Osmanlı hâkimiyeti altına alınmıştır. Ankara Savaşı'ndan sonra tekrar Karamanoğulları hâkimiyetine giren şehir, Fatih Sultan Mehmed döneminde Karaman Beyliği'nin Osmanlı Devleti'ne ilhâkı ile birlikte 1474 yılında kesin olarak Osmanlı hâkimiyeti altına alınarak Karaman Eyaletine Liva (Sancak) olarak bağlanmıştır. Sultan II. Mahmud döneminde Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa komutasındaki Mısır ordusu Kayseri'yi işgâl etmiş ancak birkaç ay sonra yapılan bir anlaşmayla 1833 yılı içinde geri çekilmişlerdir.

⁵ Baydur, a.g.e. s. 138 // Albert Louis Gabriel, **Anadolu'daki Türk Anıtları**, Birinci cilt, Türk Arkeoloji ve Kültürel Miras Enstitüsü Yayınları, İst. 2022, s. 33

⁶Apak Adem, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 1 8, Sayı: 2, 2009 s. 115

⁷ Gabriel, a.g.e. s. 34

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

Kayseri, 1839 yılında Bozok Eyaletine, 1867 yılında Ankara Vilâyetine bağlanmış, 1914 yılında bağımsız Liva (sancak) olmuş ve Kayseri, Türkiye Cumhuriyeti'nin 1924 "Anayasası" ile de şehir statüsüne girerek 1927 Devlet Salnamesinde de 63 il den biri olarak belirtilmiştir. 14 Aralık 1988 yılında yayınlanan Resmî Gazete'de ilân edilerek "Büyükşehir" olmuştur.

Şehir, kurulduğu tarih olan M.Ö. 12-9. yüzyıllardan itibaren beş defa yer değiştirmiştir. İlk şehir olarak kabul edilen Mazaka ve hemen onun yanına kurulan Hellen şehri (Kappadokya dönemi) Eusebeia, 4. yüzyıldan itibaren Battalaltı'ndan başlayıp ovada geniş bir alanı kaplayan Caesareia (Kayseri), 6. yüzyılda daraltılarak güçlendirilen Caesareia ve Türk-İslâm döneminde İçerişar merkez olmak üzere etrafında gelişen şehir olarak ifade edebiliriz.

1- İlk Yerleşimin Başladığı Eski Şehri Yani Erciyes'in Eteklerinde Kurulmuş Olan Mazaka ya da Eusebeia'yi Kuşatan Surlar.

(M.Ö. 2. Yüzyıl ortalarında, V. Ariarathes döneminde yapımına başlanıp 4. Yüzyıl başlarına kadar çeşitli onarımlarla kullanılan surlar)

Kaniş'in yıkılışından (M.Ö. 1200) yüzyıllar sonra bölgede Mazaka adında başka bir şehir kuruldu ve bu şehir, yüzyıllar sonra Kapadokya Krallığının başkenti oluyordu. Mazaka'nın yeri tam olarak belirlenemese de genellikle tarihçilere göre, şimdiki şehrin iki km. güneybatısında, Erciyes'in eteklerindeki tepelerin üzerinde yer aldığını düşünülüyor. Yani Mazaka'nın varsayılan konumu, üzüm bağları ile kaplı tepelerin üzerindeydi ve Kayseri'den yaklaşık yarım saat uzaklıktaydı. Türkler oralara 'Eski Şehir', 'Eski Kayseri' veya eskiden Ermeniler bu bölgeye 'Zorzat', 'Zorzot' adını vermişlerdi. Ancak tam yeri hakkında genel bir fikir birliği olmamasına⁸ rağmen tahminimizce Battalgazi Mescidi'nden başlayıp Tontar tepesine kadar olan bölgedir.

Zimmerer ve Strabon'un Mazaka hakkında aktardıkları bilgilere göre, o dönem mevcut şehrin inşa olduğu tepelerin eski Mazaka'nın yeri olduğu düşünülür.

Antik Dönemin en önemli kaynağı olan Strabon'un, "Geographika" adlı eserini yazdığı M.S. 18 yılında⁹ Mazaka ya da Eusebeia'nın adı değişmiş ve Kaicarea olarak anılmaya başlamıştı. Strabon, Kayseri'yi ziyaret ettiği yıllarda surların henüz olmadığını bildirmekte ve "Kabilenin (Kappadokia'luların) metropolis'i olan Mazaka ise Klikia Eyaleti olarak adlandırılan yerdedi. Bu kente aynı zamanda **Eusebeia** ve ilâve olarak da **Argaeus'un yanında** denir. Çünkü burası, tepesinde hiçbir zaman kar eksik olmayan dağların en yüksekği, Argaeus'un eteklerinde kurulmuştur ve buna tırmananlar –ki çok azdır- berrak havada hem Pontos (Karadeniz) hem de İssikos Akdeniz) denizinin görülebileceğini söylemektedirler. Genellikle Mazaka bir kentin kurulması için uygun bir yer değildir. Çünkü burada ne su vardır, ne de doğal bir şekilde tahkim edilmiştir ve valilerin ihmâli yüzünden **surları da yoktur** (bir

⁸ Yüksel Batuhan, **Alboyacıyan'ın Kayseri Ermenileri Tarihi Kitabının Kayseri Şehri (I. Cilt) Adlı Bölümünün Tercüme Ve Değerlendirmesi**, T.C Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Eylül 2022, s. 55

⁹ Strabon, **Geographika**, Antik Çağ Coğrafyası, Çev. Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yay. İst. 2000, s. XVI // Bu değişiklik Archelaos'un krallık yılınının 28'ine rastlar. Yani M.Ö. 8 yılı civarındadır. Bazı müellifler ise şehrin isim değiştirme tarihinin M.Ö. 12-9 yılları arasında olduğunu kabûl ederler.

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

ok atımlık mesafede bulunan ve yararlı tepelerin önünde yaşayan halk, surlara çok güvenerek yağmacılık yapmasınlar diye, belki de bilerek tahkimât yapılmamıştır.” demektedir¹⁰.

Fakat detayları yukarda anlatılan ve M.Ö. 96 yılında Mazaka Kale’si önünde gelişerek şehrin Pontus Kralı VI. Mithridates tarafından işgâl etmesiyle sonuçlanan tarihî olaydan anlaşılıyor ki, Strabon’dan çok daha önce de şehrin etrafında fazla güçlü ve yüksek olmayan bir sur veya tahkimat bölgeleri bulunmaktadır. Nitekim bu tez, Texier’in **“Şehri kuranlar, saldırganların işine yaramasından korktukları için, birbirinden hayli uzak birçok yüksekliğin, kayaların, bahçelerin, otlakların etrafını çevirdiler**¹¹. İfadeleriyle kabûl edilmektedir.

Çünkü burası Kappadokya’nın başkentiydi ve V. Ararathes (M.Ö. 159-131) döneminde Mazaka’nın hemen yanında, Karacaoğlu Mahallesinden itibaren Taşlıburun’a kadar uzanan bölgede Eusebeia adıyla kurulan önemli bir Hellen şehriydi. Bu iki şehir birleştirilerek tapınak ve okullarla donatılmıştı¹². Erciyes’in eteklerindeki dört sütunlu Zeus Poliouchos, Apollon ve yine dört sütunlu Tyche pagan tapınakları, saray, hipodrom (Cirkus) ile darphâne gibi özel yapıları barındıran bir başkentini korumasız olması düşünülemezdi.

Kanaatim odur ki, başkenti bir Hellen şehri haline getiren V. Ariarathes’ten (M.Ö. 163-130) itibaren Mazaka ve hemen yanına kurulan, sonra da birleşen Eusebeia’nın etrafı ya da en stratejik bölgeleri surla tahkim edilmiştir.

2- Ovada Geniş Bir Alanı Çeviren Surlar

Dördüncü yüzyılın başları Kayseri (Kaicarea) halkının tamamen Hıristiyanlaşarak manastır ve keşişlerin yaygınlaştığı ve dinî hayatın geliştiği dönemdir. Bu yüzyılın ikinci yarısında Hıristiyanlığa hizmet bakımından en önemli kişi şüphesiz Kayseri Piskoposu Basileios’tur (Vasileios M.S. 329-379). Basileios, doğup yaşadığı Kaicarea’ya M.S. 363 yılında rahip olarak atanmış ve 370 yılında da Kaicarea metropoliti Eusebios’un ölmesi üzerine başpiskopos seçilmiş bir din adamı idi. Keşişlerin çoğunun münzevî olmaya yetecek disiplini taşımadığını, bu yüzden komunal bir manastır yaşamına ihtiyaçları olduğunu öne sürerek Hıristiyanlık inançlarında devrim yapan Kappadokya babalarının başında geliyordu. **Ayrıca bugünkü Hıristiyanlığın temel akidesi olan “Üçlü Teslis” in de en önemli savunucularındandı.**

Basil’in, Caesarea piskoposu olmasının ertesi yılı bölgeyi şiddetli bir kıtlık vurdu. Ardından, kurnaz işadamları fiyatı daha da şişirmek için tahıl istiflediler. Basil, 74 numaralı mektubunda; *“şehrin inanılmaz bir duruma düştüğünü ve Caesarea’yı ziyaret eden hiç kimsenin, onu en yakından tanıyanların bile, onu olduğu gibi tanımayacağını”* söylüyor ve *“öylesine tam bir terk edilmişliğe dönüştü ki birdenbire şehir bir çöl gibi oldu. Yargıçlar Podandus’a (Pozanti) kaçtı ve vatandaşlar*

¹⁰ Strabon, a.g.e. s. 9

¹¹ Charles Texier, Küçük Asya- Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi, 3.cilt, Çev. Ali Suat, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ank. 2002, s. 59-64

¹² Erkiletlioglu, a.g.e. s. 157-99

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

açlıktan ölmeye devam etti.” diyor. Basil'in yardım çağrısı, belki de merhamet uyandırmak için abartılmış, vahim bir durumu anlatıyor.

Çare olarak Basil, yoksulları beslemek ve hastaları iyileştirmek için devasa bir insanî yardım külliyesi olan “**Basiliad**”ı inşa etmek için aile servetini kullandı. Antik kentin aşağısındaki açık ovadaki alan o kadar popüler oldu ki, Nazianzuslu Gregory buranın başka bir kent olduğunu söyledi. Bu noktada, Basil'in insanî yardım merkezi çok sayıda insanı cezbedtiğinden, Caesarea şehir merkezi tepenin tepesinden (artık terk edilmiş olan Beştepeler) şimdiki konumuna geçiş yaptı¹³.

Ramsay'da Başpiskopos Basileios, bugün Battalaltı diye bilinen yerdeki **Kaicarea kapıları önüne** büyük bir hastane ve öksüzler yurdu yaptırdığını belirtmektedir¹⁴. Bu komünal yapı topluluğu başlı başına bir şehir niteliğinde idi ve Basileios, hayalindeki manastır yaşamını gerçekleştirmiş oluyordu. İçinde değerli taşlarla bezeli ve gerçek çarmıhın tahtası bulunan bir kilise¹⁵, piskopos sarayı, kütüphane, rahip evleri, gezginler, hastalar ve fakirler için misafirhâneler ve bir cüzam hastanesi bulunmakta idi¹⁶. (Bu kilisenin, 1838 yılında bile ayakta olduğunu aynı yıl Kayseri'ye gelen W. Rubruk seyahâtnameinde belirtmektedir.)

O halde M.S. 4. yüzyılın sonlarında Doğu Roma İmparatoru Arcadius döneminde (M.S. 395-408) ovada sur yapımı başlamış olması gerekir diye düşünmekteyiz. Buradan ovaya inen ilk surların başlangıç noktasının Kayseri Kapıları önündeki Basileios Külliyesi olduğunu (Battalaltı) şu anda Caferbey ve Gülük Mahallesinde harabe halindeki bina kalıntılarını içine alıp (yakın zamanda bu bölgede inşaat yapan bir müteahhit arkadaşım inşaatının temellerini kazdirdığı sırada kalın bir sur temelini çıktığını, yetkililerin inşaatı durdurur korkusuyla alel acele temel betonunu döküp kalıntıları yok ettiğini anlatmıştı) , yine şu andaki Gülük Camisi'nin çevresini de kuşatıp, Düvenönü'ne ve oradan doğuya devam edip şimdiki İç Kale'den (o tarihte henüz İç Kale yok) güneye kıvrılıp, Yoğunburç'un yerinde basit bir burç oluşturup, Han Camisi (Cami de henüz yok fakat Caminin batı duvarında bu surun izlerini görmekteyiz) Ahî Evren Zaviyesi'nin altından (Orada hafriyat yapılırken bu surun temellerini bizzat gördüm) Kartal kavşağına ulaştığını düşünüyörüz. Oradan batıya dönüp “Karakuyu” Denilen su sarnıcını da içine aldıktan sonra tekrar Basileios Külliyesi ile birleşmekteydi. **Karakuyu denilen sarnıç ile Günümüzde Yoğunburç'un güneybatısında temelleri halen duran sarnıç, büyük ihtimâlle Ana kaynağı Erciyes olan; Zincidere, Kuruköprü, Talas- Gölbaşı, Hisarcık gibi bölgelerden getirilen su ile doldurulmakta ve sınırlarını çizdiğimiz şehrin çeşmelerine akıtılarak su ihtiyacı karşılanmaktaydı.**

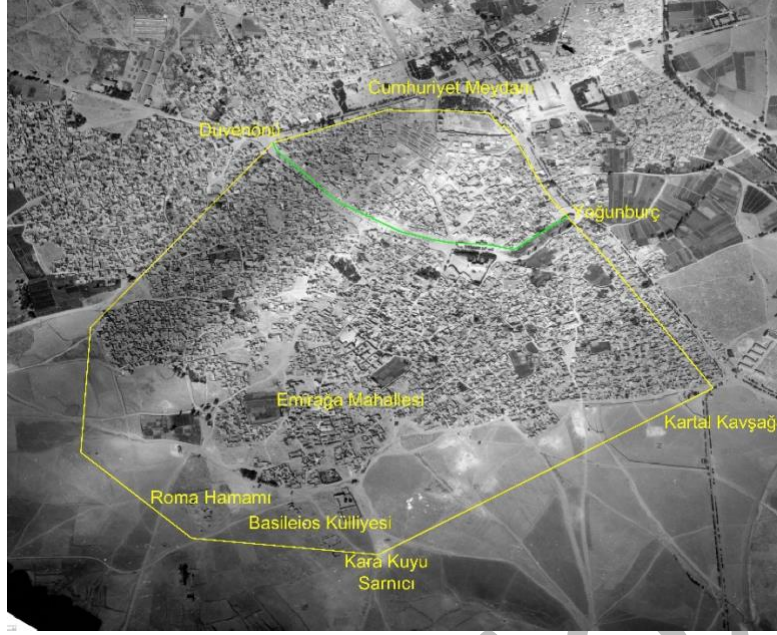
¹³ <https://www.cappadocia-history.com/post/caesarea-mazaca-kayseri>

¹⁴ William M Ramsay, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası**, Çev. Mihri Bektaş, Millî Eğitim Basımevi, İst. 1960, s. 461

¹⁵ Bu kilisenin adı geçen kapısı 1071 Malazgirt Savaşından önce Konstantiopolis'e götürülmüş. (Gabriel, a.g.e. s. 34)

¹⁶ Baydur, a.g.e. s. 138

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

Battalaltı'ndan başlayarak Caferbey ve Güçük Mahallesi, Düvenönü, Cumhuriyet Meydanı, Yoğunburç, Kartal Kavşağı ve tekrar Battalaltı'nda ki eski şehrin kapılarında son bulan takriben 6 km. uzunluğunda ve 240 hektar büyüklüğündeki geniş surların sınırları; tarihî bilgiler ve izler dikkâte alınarak tarafımızdan oluşturulmuş ve Harita Müh. Atilla Kalkan tarafından çizimi yapılmıştır (H.E.).

3- Daraltılan Surlar

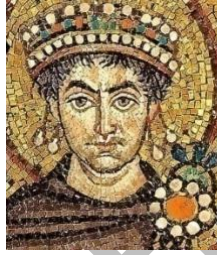
Bizans Tarihçisi Prokopios (M.S. 500-565) ise; şehrin bir surla çevrili olduğunu ve bu surun çok geniş bir alanı kapsamasından dolayı İmparator I. Justinianus (M.S. 527-565) tarafından daraltıldığını kaydetmektedir¹⁷. Daha da ayrıntılar vererek;

¹⁷ William M. Ramsay, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası**, (çev. Mihri Bektaş), Millî Eğitim Basımevi, İst., 1960 s.461/ Albert Gabriel, **Kayseri Türk Anıtları**, Çev. Ahmed Akif Tütenk, Ank. 1954 s.15

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

“Surun, birbirinden uzak tepeleri, bahçeleri ve meraları çevirdiğini ve şehrin evlerinin buraları doldurmadığını ve surların, depremler ve bakımsızlıktan yıkıldığını Bizans İmparatoru I. Justinianus' in (MS 527-565) şehri koruyabilmek için eski esas suru daralttığını ve garnizon binaları yaptırttığını” belirmektedir¹⁸ (bkz. yukardaki çizim).

Ovaya indikten sonra yapılan ilk surların içindeki şehir, yavaş yavaş 4. Yüzyılın sonları ile 5. Yüzyıl boyunca ovada doğuya doğru genişlemiş ve takriben 5500-6000 metre uzunluğunda¹⁹ tâmir ve bakımı zor bir sur haline gelmişti. I. Justinianus da bu gelişimi dikkate alarak şehre ovada mevcut surun içine yeni duvar inşa ettirerek surla kuşatılan alanı daralttırmıştır²⁰. Hatta başka bir ifadeyle; Justinianus, Basileios'un yeni şehrinin bir kısmı güçlü duvarlarla çevriliyken burayı daraltarak bir kaleye dönüştürmüştür.

Justinianus'un mozaik resmi

Buradan eski surların kuzey duvarlarından da faydalandığı, bozulan bu bölümleri yıkarak, herhangi bir saldırı sırasında erişilemeyen ve çok yukarıda bulunan yerleşmedeki eski kalenin batısında çok güçlü duvarlar inşa ettirdiği öğrenilmektedir. Prokopios'un belirttiği eski kale, antik kaynaklarda “Mazaka” olarak tanımlanan Roma yerleşimini ve ovadaki devamını tanımlamaktadır. Justinianus, ovadaki şehrin savunmasına destek olarak Battal Camisi çevresindeki eski kentin surları ile Ali Dağı ve Seygalan Hisarlarını da onartmıştır. Özellikle Battal Camisi yakınındaki surlar, Justinianus'tan 700 yıl sonra bile Moğol Kuşatması sırasında Ahîler tarafından etkili biçimde görev yapmıştı. Seygalan Hisarı ise Haçlı seferleri sırasında Selçuklular tarafından kullanılmıştı²¹.

Zira Kayseri, geniş zaman içerisinde sık sık yıkılmış ve yeniden yapılmıştır. Her defasında bir önceki şehrin yapı malzemeleri değerlendirilmiştir.

Caesarea, Konstantinopolis'ten Kudüs'e giden ünlü Hacı Yolu'nun yakınında bulunduğundan Basileios manastır ve külliyesi orta çağda birçok hacıyı cezbedi. Bu dönemde surlardan başka kilise, sağlık yurdu, halk hamamları ve zengin şehirlerin bir göstergesi olan birçok tesis de yapılmıştır. Prokopios, kentin bu haliyle Romalıların eyalet şehri diye adlandırdıkları metropolis haline geldiğini anlatır.

Albert Gabriel yapım tekniği olarak surları iki bölüme ayırmakta; “*kuzey ve doğu taraflarda görülen iki katlı surları*, (Procope'nin MS 500-565 yazdıklarını da dikkate alarak)

¹⁸ Baydur, a.g.e. s. 103

¹⁹ Tarfımızdan ölçülmüştür.

²⁰ Gabriel, 2022, Anadoludaki Türk Anıtları, s 34

²¹ Eravşar Osman, **Kayseri**, Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı, c. 2 s. 241

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

Justinianus'un yaptırtdđını belirtip, ancak bu surların güneyde ve batıda nereye kadar uzandığını ve ne kadarının daraltıldığını bilmiyoruz." demektir.

H.ERKİLETLİOĞLU

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

www.haliterkiletlioglu.com